

SŁOWO WSTĘPU

*„tak szczyt, jak grzbiet zowie lud tamtejszy Policami,
stąd nazwa jako Police, a to dlatego że są dwojakie Police,
mianowicie: Police zawojskie i Police skawickie”.*

B. Gustawowicz (1886)

Police to pasmo górskie rozciągające się na długości ponad 18 km w północno-wschodniej części Beskidu Żywiecko-Orawskiego¹. Sąsiaduje ono z masywem Babiej Góry, razem z którym według regionalizacji fizycznogeograficznych, jak i turystycznych, tworzy Pasma Babiogórskie. Położenie Pasma Polic w bezpośrednim sąsiedztwie „Królowej Beskidów”, paradoksalnie, wpłynęło na jego słabe poznanie naukowe i stosunkowo nieliczne odwiedziny turystów. Pomimo, iż Babia Góra uznawana jest za górę wyjątkową w skali całych Karpat polskich i corocznie odwiedza ją rzesza turystów, to położone w jej bezpośrednim sąsiedztwie Pasma Polic cieszy się mniejszym zainteresowaniem zarówno naukowców, jak i turystów. Pasma to leży niejako „w cieniu” swej znacznie bardziej znanej sąsiadki. Dlatego też pierwsi podróżnicy swoje wyprawy, a naukowcy swoje badania wiązali z Babią Górą, tak jak turyści za cel podróży obierali tą najwyższą górę Zewnętrznych Karpat Zachodnich. Natomiast Police nie stanowiły celu ich zainteresowania.

Mało kto zdaje sobie jednak sprawę, że Pasma Polic jest trzecim z najwyższej wydźwigniętych pasm górskich w polskich Karpatach fliszowych. Wysokością ustępuje ono jedynie wspomnianemu już masywowi Babiej Góry (Diablak – 1725 m n.p.m.) i masywowi Pilska (1557 m n.p.m.). Kulminacja Polic mierząca 1369 m n.p.m. jest natomiast wyższa od znacznie bardziej popularnej wśród turystów Tarnicy (1346 m n.p.m.) w Bieszczadach oraz Turbacza (1310 m n.p.m.) w Gorcach. Pasma Polic kryje także wiele cennych walorów przyrodniczych i kulturowych. Na stosunkowo niewielkiej

¹ Balon J., Jodłowski M., Krąż P., 2015, *Karpaty – regionalizacja fizycznogeograficzna*, [w:] K. Dąbrowska, M. Guzik (red.), *Atlas Tatr – Przyroda nieożywiona*, Wydawnictwo Tatrzańskiego Parku Narodowego, Zakopane.

powierzchni, jaką zajmuje pasmo, mieszczą się m.in. liczne rozległe osuwiska, a wśród nich Łysina ze skarpą osuwiskową przekraczającą 100 m wysokości (jedną z najwyższych w Karpatach polskich). Mieści się tu także wodospad na Mosornym Potoku zaliczany do najwyższych i najładniejszych w Beskidach, Jastrzębie Jezioro będące jednym z nielicznych zachowanych jezior zaporowych w Karpatach polskich oraz Jaskinia Oblica należąca do pierwszej dziesiątki największych jaskiń polskich Karpat fliszowych. Ponadto występuje tu duża liczba godnych uwagi geostanowisk, o których więcej można przeczytać w niniejszej monografii. Jest to także obszar bardzo cenny pod względem przyrody ożywionej w związku z czym utworzono tu aż kilka form ochrony przyrody, a część pasma włączona została do Babiogórskiego Parku Narodowego. Na obszarze Pasma Polic występują także liczne zabytki kultury materialnej. Ponadto Police stanowią granicę występowania trzech grup etnograficznych: Górali Orawskich, Babiogórców i Kliszczaków, co dodatkowo wpływa na różnorodność kulturową tego obszaru.

Pomimo wysokich walorów przyrodniczych i kulturowych, dotychczas pasmo to nie doczekało się całościowego opracowania. Dlatego też niniejsza monografia stanowi próbę pełnego ukazania współczesnego stanu wiedzy o Paśmie Polic z zakresu wielu dziedzin nauk przyrodniczych i humanistycznych. Autorzy poszczególnych rozdziałów dołożyli starań, aby w każdym z prezentowanych tematów nie przedstawiać jedynie literaturowego stanu wiedzy, lecz prowadzili badania własne mające na celu jak najpełniejsze przedstawienie czytelnikowi omawianych tematów. W ramach prac nad przygotowaniem monografii dokonano również korekty zastanego stanu wiedzy na temat nazewnictwa poszczególnych obiektów, ich lokalizacji i wysokości bezwzględnych (z wykorzystaniem materiałów archiwalnych oraz numerycznego modelu terenu pochodzącego z danych LiDAR).

W tym miejscu należy się Czytelnikowi wyjaśnienie dlaczego w niniejszej monografii przyjęto nazywać omawiane pasmo, Pasmem Polic, a nie Pasmem Policy, która to nazwa obecnie częściej pojawia się w przewodnikach turystycznych i na mapach. Stosowanie nazwy Police ma na celu powrót do pierwotnej nazwy tego pasma. Nazwa ta używana była przez miejscową ludność od pokoleń. Wskazuje na to nie tylko cytowany we wstępie fragment z pracy Bronisława Gustawicza² – członka Komisji Fizjograficznej i Antropologicznej Akademii Umiejętności – z końca XIX w., lecz także zapiski znajdujące się w różnych archiwaliach. Na taką nazwę wskazują także informacje zebrane podczas wywiadów przeprowadzonych ze starszymi mieszkańcami badanego obszaru. Osoby te, po dziś dzień, dla określenia głównego grzbietu omawianego

² Gustawowicz B., 1896, *Pomiary barometryczne w paśmie babiogórskim i przyległych północnych działach górskich*, Sprawozdanie Komisji Fizjograficznej Akademii Umiejętności w Krakowie, 31, 63–118.

pasma używają nazwy Police, która to etymologicznie oznacza półki. Wskazywać to może, że już od początku rozwoju osadnictwa funkcjonowała na badanym obszarze gospodarka pasterska, związana najprawdopodobniej z ludnością wołoską, która zasiedlała badany obszar. Na taką etymologię słowa police (polica) wskazuje również Aleksander Brückner w Słowniku etymologicznym języka polskiego¹ z 1927 r. oraz Antoni Krasnowolski i Władysław Niedźwiedzki (ok. 1920) w Słowniku Staropolskim² zawierającym wyrazy i wyrażenia używane w dawnej mowie polskiej. Na owych półkach mogły być przechowywane sery owcze wytwarzane w znajdujących się na grzbiecie Polic szałasach pasterskich.

Etymologicznie nazwa police może również oznaczać duży obszar polny, a także płaski teren. Obie te cechy także można odnieść do głównego grzbietu Polic. Charakteryzuje się on stosunkowo niedużym nachyleniem terenu, gdzie w szczycie rozwoju pasterstwa, na badanym obszarze, mieściły się rozległe powierzchnie bezleśne zajmowane przez hale wypasowe.

Pragnę złożyć wyrazy podziękowania dla Osób oraz Instytucji, dzięki których przychylności i zaangażowaniu niniejsza monografia trafia dziś do rąk Czytelnika. Szczególne podziękowania kieruję do Autorów poszczególnych rozdziałów Monografii, doceniając ich duży wkład w powstanie tak kompleksowego opracowania. Słowa wdzięczności kieruję także do Mieszkańców gmin Pasma Polic, którzy poświęcili swój czas, aby podczas indywidualnych spotkań dzielić się swoją wiedzą i wspomnieniami. Dziękuję także Recenzentom Monografii za cenne i konstruktywne uwagi, dzięki którym wartość naukowa niniejszego opracowania wzrosła.

Na koniec pragnę wyrazić nadzieję, że niniejsza monografia spotka się z przychylnym przyjęciem czytelników, i przyczyni się do lepszego poznania tego pasma.

Paweł Furczak

¹ Brückner A., 1927, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Krakowska Spółka Wydawnicza, Kraków.

² Krasnowolski A., Niedźwiedzki W., ok. 1920, *Słownik Staropolski. 26,000 wyrazów i wyrażen używanych w dawnej mowie polskiej*, Wyd. M. Arcta, Warszawa.